

i cultural. En darrer terme, els apèndixs documentals —especialment pel que fa a la seva versió on-line—,¹ permetran desenvolupar futures investigacions sobre la mateixa història de les institucions universitàries —i moltes d'altres temàtiques!— amb una major solvència.

Ricard TORRA-PRAT
Alexander von Humboldt Fellow
Ludwig-Maximilians-Universität München

Rafael RAMIS BARCELÓ i Pedro RAMIS SERRA, *Las Ordenaciones de la Universidad de Barcelona de 1638*, Madrid, Dykinson, 2019, 254 pp.

Dins de les publicacions del «Programa Historia de las Universidades» impulsat per la Universidad Carlos III de Madrid, i amb el número cinquanta, apareix aquesta nova aportació dels ja coneguts professors Ramis Barceló i Ramis Serra, especialistes en la matèria, que es suma a altres obres editades dins del marc del mateix programa, bé en coautoria dels dos esmentats professors, en el cas del número quaranta-tres dedicat a *Los primeros grados de la Universidad de Baeza (1549-1580)*; bé en coautoria entre Rafael Ramis Barceló i Antoni Planas Rosselló, quant al número vint-i-tres: *La facultad de leyes y cánones de la Universidad Luliana y Literaria de Mallorca*; o bé de forma individual pel professor Rafael Ramis Barceló, pel que fa al número trenta-nou: *Doctores hispanos en leyes y cánones per la Universidad de la Sapienza de Roma (1579-1774)*.

L'obra es dirigeix a cobrir un buit historiogràfic sobre la Universitat de Barcelona a l'època barroca, i més concretament, durant el segle XVII, atès que l'estudi de referència sobre la història de Universitat de Barcelona de A. Fernández Luzón estableix el seu límit temporal en el segle XVI i no cobreix el període final de la seva vida abans de la transferència produïda per la decisió rupturista de Felip V, que al 1717 la va deslocalitzar a Cervera, on la nova Universitat de Cervera va substituir totes les universitats existents fins a aquesta data en el Principat.

La Universitat de Barcelona és una Universitat Municipal i la seva regulació forma part de les competències jurisdiccionals del Consell de Cent barceloní que les exercí repetidament durant els segles XVI i XVII amb la promulgació de diverses ordinacions específiques de reforma i millora de l'Estudi general de la Ciutat, que els autors en l'estudi preliminar analitzen i ens presenten en els seus trets essencials pel que fa a les de 1559, 1596 i 1629. Aquestes Ordinacions els permeten oferir un perfil institucional de la Universitat de Barcelona que destaca dins d'una tònica general de les universitats catalanes de l'època (Lleida, Girona, Vic, Tarragona, Tortosa i Perpinyà) caracteritzada per un nivell de qualitat acadèmica molt baix.

La part nuclear de l'estudi es projecta sobre les Ordinacions del 1638, la qual cosa permet detectar una continuïtat en la constitució orgànica i en el funcionament de la Universitat pel que fa a l'època anterior i també una estructura similar a la dels altres Estudis Generals de la Corona d'Aragó on apareixen les quatre facultats de Teologia, Dret i canons, Medicina i Arts, destacant en la de Barcelona aquestes dues últimes per la seva antiguitat i excel·lència. Altrament, la vigència de les Ordinacions del 1638 va

1. Consultable a <https://e-archivo.uc3m.es/handle/10016/30367>

ser perllongada i la raó la troben els autors en el fet que feien possible l'existència d'un cert nivell d'autonomia universitària que permetia l'autogovern amb l'elecció interna de càrrecs dirigents, amb la consolidació dels col·legis de doctors com a corporació acadèmica que afegia un plus d'autoritat i de respecte als seus membres, així com per la dignificació dels seus sots i també per una ordenació acadèmica que afavoria la presencialitat dels estudiants a les aules.

L'obra presenta en primer lloc la traducció castellana anotada i després la transcripció d'un dels manuscrits catalans que conté el text de les Ordinacions, atès que no es coneix una versió impresa. No es fa una edició crítica per tal com envides hi han variants. Tal vegada hagués valgut la pena incloure l'enllaç al manuscrit escollit per fer la traducció que és el conservat, en format paper i en format digital, en l'Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona (AHUB, A101, *Ordinacions de la Universitat Literària de Barcelona de 1638 i 1656*), d'aquesta manera s'hagués pogut facilitar la resolució d'alguns dubtes que apareixen en la lectura o resoldre algunes contradiccions aparegudes entre el text català i la traducció castellana com per exemple en el capítol XIX «*De las Cathedrias de Llejs novament instituidas*» on els trenta-un estudiants extrets a sort es converteixen en trenta-una lliçons en la traducció al castellà.

El manuscrit publicat conté l'edició dels seixanta-set capítols de les Ordinacions del 1638 seguida de les breus Ordinacions de 1656 i també d'una breu Declaració del 1670.

La taula dels capítols de les Ordinacions del 1638 permeten copsar un cert ordre dispositiu de les matèries, que s'inicia amb l'exposició històrica de les disposicions reials i canòniques amb les quals es va fundar la Universitat del Estudi General de la Ciutat de Barcelona, i que continua amb aquelles altres que més endavant anaren integrant el seu règim jurídic.

La constitució orgànica de la Universitat va comportar la unió de la Universitat de Medicina amb la de l'Estudi General així com la formació de les quatre Facultats de Teologia, Drets canònic i civil, Medicina, Filosofia o Arts. Com a òrgans unipersonals es regula les figures del canceller, del conservador, del rector, del vicerector, del racional, del secretari o escrivà i dels bidells així com la forma de la seva extracció, elecció o nominació i el contingut de les seves potestats o competències, entre les quals destaca la jurisdicció i la superioritat jeràrquica del rector i vicerector sobre tots els col·legiats, catedràtics, oficials, ministres i estudiants de la Universitat. Entre els òrgans col·legiats de la Universitat destaca el Consell General o extraordinari de la Universitat convocat pel rector i integrat per tots els doctors i mestres dels quatre Col·legis correlatius a les quatre Facultats. Per raons operatives, però, s'estableix també un Consell ordinari o particular, de caràcter més reduït, convocat igualment per rector i amb competències també deliberatives i decisòries, però només integrat per sis representants, extrets a sort, de cadascun dels quatre Col·legis. Es regula el procediment a seguir en els debats i en les votacions. A més a més, el rector estarà assessorat per quatre consellers elegits, un per cada Facultat.

Les funcions de la Universitat són l'ensenyament, l'estudi i la docència de les bones lletres, perquè es a través d'aquestes activitats com s'assoleix la saviesa, la doctrina i la intel·ligència, virtuts necessàries per a la perfecció de tota comunitat, atès que aquesta perfecció rau en tenir moltes persones dotades d'aquests valors.

L'ordenació acadèmica de la Universitat es regula per les Ordinacions del 1638 en diversos capítols que regulen les proves d'accés dels estudiants a la matrícula en la Universitat. S'estructuren i organitzen les diverses càtedres amb els seus corresponents

continguts de matèries, la seva provisió i accés, la forma d'impartició de les lliçons o lectures, els actes públics de contingut acadèmic, les conclusions, etc.

Es regulen també algunes incompatibilitats per als catedràtics així como l'exigència de responsabilitats per aquells que hagin faltat a les seves obligacions docents. L'extinció de la relació d'ofici públic de catedràtic es produirà per jubilació a l'haver llegit per espai de trenta anys.

Per als estudiant s'estableix un règim jurídic per tal d'assolir els diversos graus que s'atorguen per la Universitat —Batxiller, Llicenciat, Mestre, Doctor— per les diverses titulacions de les quatre Facultats de Teologia, d'Arts, de Dret civil o canònic o de Medicina. Es regula el calendari acadèmic i també s'estableix l'obligació d'observar estrictament les ordinacions i el règim jurídic vigent en la Universitat. Per controlar aquesta observança per part de tots els membres de la comunitat universitària s'institueix la visita periòdica dels Consellers de la Ciutat de Barcelona a la Universitat els quals podran demanar comptes i exigir responsabilitats en cas de què s'hagin infringit les normes. Un altre mitjà per assegurar l'observança de les disposicions vigents serà l'obligació que s'imposa a professors i estudiants de jurar que es comportaran bé i legalment durant la seva vida acadèmica observant les constitucions i ordinacions de la Universitat i Estudi General així com els manaments del rector que no hi vagin en contra. Amb sintonia amb les idees de la contrareforma que dominaven en aquests moments en els territoris peninsulars de la monarquia hispànica se'ls exigeix també una professió de fe que comporta jurar no interpretar lliurement els textos de la Bíblia així com la d'acceptar els dogmes establerts en el Concili de Trento sobre diverses matèries teològiques com, per exemple, les relatives al pecat original, la justificació, la transsubstanciació del pa i vi en el cos i sang de Jesucrist, les relatives al Purgatori i a la veneració de les relíquies dels sants, la potestat donada a l'Església de concedir indulgències, la primacia de l'Església de Roma —mare i mestra, l'obediència deguda al sant pare, etc.

Cal felicitar els autors per la publicació d'un dels manuscrits catalans conservat i per la traducció al castellà d'aquestes ordinacions, que constitueixen una aportació molt valuosa per a conèixer la història jurídica i institucional de la Universitat de Barcelona durant l'època del barroc, i que fins ara estaven orfes de tractament. En aquest sentit, els animen a continuar en aquesta línia de recerca per poder completar l'estudi contextual de les esmentades ordinacions amb els aspectes polítics, socials i culturals que els poden donar el seu significat més complet.

Tomàs DE MONTAGUT
Universitat Pompeu Fabra